DEMONUL

(Poveste Orientală)

Mihail Lermontov

(1814 - 1841)

Partea I

Mâhnitul Demon, singuratic,

Peste pământ zbura tăcut,

Şi fruntea lui ca de jăratec

Îşi amintea despre trecut

Când în lumină orbitoare

Ca heruvim el strălucea,

Şi când cometa călătoare

Schimba cu el o salutare

Şi-alintător îi surâdea;

Când dintre neguri de vecie

Setos de-a şti, sta urmărind

Toţi aştrii-n caravană vie

Prin necuprinsuri pribegind;

Şi fericit putea sa fie

Ca-ntâia lumii creatură,

Străin de îndoieli şi ură,

Şi veacuri sterpe-n lânced şir

Nu-i tulburau senina minte…

Şi multe, multe… dar ce-a fost

Nu mai putea şi n-avea rost

În voie să-şi aducă-aminte!

II

De mult, proscris, el rătăcea

Prin trista lumilor risipă,

Şi veacul după veac fugea,

Cum fuge clipa după clipă,

În uniform şirag nenfrânt.

Stăpân pe-acest mărunt pământ,

Cu silă-n neagra lui pornire

El uneltea, si-n drumul său

N-afla nicicând împotrivire –

Şi s-a scârbit de-atâta rău.

III

Peste Caucaz, cu norii-alături,

Cel izgonit din rai plutea;

Sub el Kazbekul în omături

Ca diamantul scânteia;

Şi-adânc, cu povârnişuri sterpe,

Ca unduirile de şerpe,

Cotea Darialul luminos,

Iar Tereku, ca leu-n salturi,

Zburlindu-şi coama viforos,

Urla, şi păsări din înalturi,

Şi fiara-n munţi cu răget crud,

Al apei vuiet îl aud;

Şi nouri auriţi, în zare,

Plutind alene dinspre sud,

Îl însoţesc spre nord, spre mare;

Iar stâncile, ce-n grea grămadă

În mreji de taine pirotesc,

Îşi pleacă frunţile să vadă

Cum valuri repezi licăresc;

Înalte turnuri de castele,

Din stânci privesc cumplit şi treaz -

Sunt uriaşe santinele,

La poarta mândrului Caucaz!

Sălbatică şi minunată

Era divina lume, toată;

Dar mândrul duh, cu mut dispreţ

Privi ce Domnul său crease,

Şi-nalta fruntea sa rămase

Încremenită sub îngheţ.

IV

Sub el, cu vie frumuseţe,

Privelişti noi răsar din zbor:

E Gruzia, şi văi măreţe

Se-astern ca un bogat covor;

Rai fericit, rai pământesc!

Par plopii piramizi semete;

Pâraie'n zvon rostogolesc,

Pe fund, prundişuri colorate;

Prin tufele de trandafiri,

Privighetorile-nfocate

Slăvesc frumoasele furate

De glasul dulcei lor iubiri.

Cinarii deşi, umbrind cuminte,

Cununi de iederă-mpletesc;

Sunt peşteri unde,-n zi fierbinte,

Sfioşii cerbi se-adăpostesc,

Şi viaţă-n toi, şi strălucire,

Şi frunzele în freamăt blând,

Şi mii de ierburi respirând,

Şi mii de glasuri în vorbire!

Dogoarea dulcilor amiezi,

Mireasma nopţilor senine,

De rouă şi răcoare pline,

Când stelele sclipind le vezi

Ca ochii tinerei gruzine! …

Dar, vai, splendoarea-ntregii firi

Nu poate-n inima pustie

A demonului să învie

Nici forţe noi, nici noi simţiri;

La toate-aceste, cel semeţ

Privea cu ură şi dispreţ.

V

Cu truda robilor, pe munte,

Gudal, bătrânul, şi-a durat

Castel de ziduri apărat,

Ca veacurile să le-nfrunte.

Pe culmi şi-n văile adânci,

Cad umbrele-i înalte, drepte,

Din turn către Aragva-s trepte

Şerpuitor tăiate-n stânci;

Pe ele, cu ulciorul, seara,

Cu ceadra fluturând spre brâu,

Prinţesa tânără, Tamara,

Scoboară sprintenă la râu.

VI

De ani, puternicul castel

Priveşte mohorât seninul;

Dar azi e chef şi larmă-n el,

Zurnaua sună, curge vinul;

Gudal azi fata şi-o mărită!

Toată rudenia-i poftită;

Sus pe terase, pe covoare,

Mireasa, fetele petrec,

Şi-n râs şi jocuri se întrec.

Ascuns de munţi e roşul soare

Şi umbrele-nserării trec.

Umplând de cântec vesel casa,

Din palme, ritmic, bat pe loc;

Prinzând zurnaua-n mâini, mireasa

S-avântă, sprintenă, la joc;

Deasupra capului o saltă,

Mladie, zveltă şi înaltă;

Acum ca vântul a pornit,

Acum, oprindu-se priveşte,

Şi ochiul ei aprins sclipeşte

Sub negre gene, ca vrăjit;

Acum se-nclină, se-nfioară,

Acum sprincenele-i vorbesc,

De pe covor se-naţă, zboară

Piciorul ei dumnezeiesc;

De-o dulce voioşie plină

Surâde, gingaşă, senină:

Când luna raza şi-o destramă

Jucând în abur străveziu,

Abia-i cu-acel surâs de-o seamă,

Ca viaţa, tinereţea, viu.

VII

Mă jur pe-al stelelor noian,

Pe răsărit şi asfinţire,

Că nici slăvitul şah persan,

Şi nici un rege pământean

N-a sărutat aşa privire;

Nici o fântână ţâssnitoare,

În vechi haremuri, pe căldură,

Cu pulbere răcoritoare,

N-a dezmierdat aşa făptură;

Şi nici o mână aşa păr

N-a mângâiat, într-adevăr,

Nici chiar în visele-ndrăzneţe;

Şi de când raiul l-am pierdut,

Mă jur c-atâta frumuseţe

Pe lume nu s-a mai văzut!

VIII

E ultimul ei dans sub soare!

A lui Gudal moştenitoare

Din leagăn liberă trăia;

Dar mâine, vai, o aştepta

O altă ţară-n depărtare,

Robia crâncenă, haină,

Şi o familie străină.

Şi-ades o tainică-ndoială

Umbrea obrazu-i luminos;

Mişcările cu-ncetineală

Creşteau atât de-armonios,

Atât de grăitoare toate,

Şi-aşa de simple, minunate,

Că Demonul, de-ar fi zburat,

Şi-ar fi zărit făptura-i clară,

Şi-ar fi adus aminte iară

De fraţii lui de-odinioară,

Şi fără voie-ar fi oftat…

IX

Şi Demonul zări… Deodată,

O tulburare neaşteptată

Simţi în el, ca niciodată.

Iar sufletu-i pustiu şi mut

De-un cântec gingaş s-a umplut –

Din nou a înţeles că-s sfinte

Iubirea, binele, frumosul!…

Şi mult timp, el, întunecosul,

Privi cu drag, privi cuminte,

Priveliştea ce-i sta-nainte;

Şi visuri care-i aminteau

Despre trecuta fericire

Ca steaua după stea treceau

Sub fermecata lui privire.

De-o forţă tainică cuprins,

Tristeţe nouă cunoscuse;

Simţirea-i să vorbească-a prins

Un grai în care se născuse.

Că va renaşte este-un semn?

Nici un cuvânt mârşav, nedemn,

Să afle-n mintea-i nu-i în stare…

Uitarea? Domnul nu-i dăduse;

Dar nici n-ar fi primit uitare!…

…….

X

În asfinţit, pe-ngustul mal,

Urmând Aragva ce se-alungă,

Sosit aici din cale lungă,

La nuntă, pe-nspumatul cal,

Zoreşte mirele s-ăjungă.

Cu daruri scumpe încărcate,

Pe urma lui, păşind greoi,

Vin pe poteci, în stânci tăiate,

Cămilele în lung convoi;

Cum pasul liniştit şi-l ţin,

Le sună clopoţeii lin…

El însuşi, prinţ de Sinodal,

E-n frunte. Zvelta lui statură

La mijloc strânsă-i în centură;

Mânerul latului pumnal

Şi-al sabiei sclipesc de stele,

Încrestături de-argint pe puşcă:

Foşneşte ciuha peste ele,

Cu dungi de aur la vipuşcă;

Mătasea pune flori pe şa,

Căpăstru-n perle, ca sub nea;

Sub el, fugarul sârg, în spume,

Din Karabah urmaş focos

Al celor mai iuţi cai din lume,

Urechea-şi mişcă sperios,

Şi, sforăind, pieziş priveşte

Cum râul jalnic clocoteşte.

E drum îngust, primejdios!

La dreapta, zid abrupt de stânci,

La stânga, apele adânci.

E ceas târziu. Necontenit,

Din munţi şi codrii plini de şoapte,

Se face noapte, tot mai noapte…

Convoiul pasul şi-a sporit.

XI

În calea lor un paraclis…

Aici, de mult dormindu-şi somnul,

Se odihneşte întru Domnul

Un prinţ de-un braţ vrăşmaş ucis.

De-atunci, orice drumeţ trecea,

După-o străbună cuviinţă,

Lângă altar îngenunchea,

Rugându-se cu umilinţă;

Şi ocrotit era de cer

De-al musilmanilor jungher.

Dar mirele n-a pus temei

Pe strămoşescul obicei.

Căci Demonul l-a prins curând

În mreaja dulce a ispitei,

Şi el, cu patimă în gând,

Sorbise buzele iubitei.

Când, iată, umbre se ivesc:

Sunt două… patru… se-nzecesc…

Din faţă-mpuşcături pornesc!

Ce-o fi? … Se-nfipse-n scări, sub munte,

Viteazul prinţ, strângând de frâu,

Papaha şi-o –ndesă pe frunte,

Şi-a smuls pistolul de la brâu;

Trosni năgaica, şi, spre ceată,

Se napusti ca o săgeată…

Răsbubui un pocnet nou,

Şi-un strigăt sparse departarea,

Stingându-se-n treptat ecou…

Curând sfârşi încăierarea:

Izbitiţi de-al luptei vicleşug,

Înspăimântaţi, gruzinii fug!

XII

E pace iar. Înghesuite,

Cămilele privesc cu teamă

Spre leşurile risipite,

Şi pacea nopţii o destramă

Cu clopoţeii lor de-aramă.

Întreg convoiul e prădat;

În jurul morţilor, sub stele,

Flămânzii corbi s-au adunat!

Cei morţi n-afla-vor somn uşor

În tihna lespezilor grele,

Alături de părinţii lor;

Şi n-or veni cernite mame,

Surori, în negrele marame,

Jelindu-i mâinile să-şi frângă,

Deasupra raclelor să plangă!

De-aceea, când de-aici i-or duce,

Pioase mâini vor ctitori

În amintirea lor o cruce;

Şi iedera, sub soare cald,

Mângâietor o va-nflori

Cu-mbrăţişare de smarald;

Şi-ades drumeţii s-or opri,

Chemaţi de-a frunzelor arcadă,

La umbra Domnului să şadă…

XIII

Năprasnic, pe cărări abrupte,

Goneşte calul, sforaind

Şi năpustindu-se ca-n lupte

Acum, pe stâncă zăbovind,

Suflând pe nările largite,

Neliniştit ascultă-n vânt;

Izbind deodată- în pământ,

Cu tropot aprig de copite,

Zburlindu-şi coama sub avânt,

O ia n-ainte cu turbare;

Pe el e-un călăreţ tăcut!

Din când în când în şa tresare,

Şi-n coamă fruntea i-a căzut.

Lăsând dârlogii în neştire,

Picioarele şi-anfipt în scări,

De pe veşmânt, fără oprire,

Se scurge sânge pe cărări.

Tu, aprig cal, ca o sageată

L-ai scos din luptă pe stăpân,

Dar l-a ajuns prin beznă-ndată

Un osetin c-un glonţ păgân!

XIV

Tot neamul lui Gudal e-n jale,

Norodu-n curte stă mâhnit:

Al cui fugar, zdrobit de cale,

Pe-al porţii prag s-a prăbuşit?

Şi cine-i călăreţul care

Pe dânsu-i fără de suflare?

Al luptei zbucium şi avânt

În dunga frunţii sunt păstrate.

I-s armele însângerate,

Şi-n sânge-i scumpul său veşmânt;

În cea din urmă opintire

Şi-a nfipt în coamă mana-i grea.

Scurt timp, mireasă, pe-al tau mire

L-a aşteptat privirea ta!

Dar prinţul şi-a ţinut cuvântul:

La nunta lui, din Sinodal,

Vanit-a el gonind ca vântul…

Dar cât e lumea şi pământul

El nu va mai sări pe cal! …

XV

Căzu napasta, fulgerând,

Peste familia tihnita!

Pe-al ei divan e prabuşită

Tamara,-n hohote plângând;

De lacrimi pleoapa i se-ncarcă,

Se zbate pieptu-i furtunos;

Când, iată, lângă dânsa, parcă,

Răsună-un glas misterios:

- “Nu plange! Lacrimile tale

Nu-l pot trezi pe cel ce-i stins!

Zadarnic te topeşti de jale,

Şi ochii mari sunt grei de plâns!

Să pună preţ, el nu-i în stare

Pe chinul tău; de unde-i dus,

Priveste-acum cu desfătare

Lumini cereşti; Şi-acolo, sus,

Ascultă-al îngerilor grai…

Marunte visuri şi regrete,

Şi vaietele unei fete

Ce-nseamna pentru cel din rai?

Dar soarta celui stins în pripă,

Şi umbra pieritoarei vieţi,

Nu preţuiesc nici cât o clipă

Din nesfârşitele-şi tristeţi!

Fără cârmă şi vântrele,

Pe-al văzduhului ocean,

Mii de aştri, mii de stele,

Trec prin linişti de noian;

Peste şesurile-ntinse,

Peste-al lumii vis stingher,

Norii-n pâlcuri necuprinse,

Fără urme trec pe cer.

Nu-i îngenunchează lutul,

N-au mâhnire, n-au nici dor;

Nu pot regrete trecutul,

Nu visează viitor.

Tu la orice încercare

Fă-ţi din pilda lor temei;

Calmă şi nepăsătoare,

Şi-mpăcată fii, ca ei!

Şi-ndata ce a nopţii umbră

Va revarsa tăcerea-i sumbră,

Când, ca vrăjit de un cuvânt,

Va adormi acest pământ;

Când vântul printre stânci va bate

Stârnind şi ierbile uscate,

Şi păsările ascunse-n ele,

Ce-n vbor zbucni-vor uşurele;

Când pe sub viţele de vie,

Din rouă bând cu lacomie

În noapte, flori vor înflori;

Când luna-ncet se va ivi

De după munţii ce par temple,

Ca pe furiş să te contemple;

Atunci eu voi veni din hău

Să priveghez la capul tău,

Şi peste pleoapele lăsate

Voi ţese visuri minunate…”

XVI

Şi glasul conteni. În zare

Cuvânt după cuvânt muri.

EA, tresărind, în jur privi…

O neştiută-nfiorare

Urcă spre rumenul obraz;

Tristeţea inima-i destrama,

O fură-un dor, o soarbe-o teamă

Se pierde-n negrăit extaz;

Fierbinte-i gingaşul răsuflet,

Simţirea-i fierbe, şi-al ei suflet

A rupt catuşele lui vechi;

Prin vine vâlvătăi se-adună…

Iar glasul minunat răsună

Mereu aproape de urechi.

Abia spre ziuă, somnul greu

O dobândi pe ne-aşteptate;

Dar mintea-i depăna mereu

Profetice visări ciudate:

Un tânăr, cu tăcerea geamăn,

De-o frumuseţe fără seamăn,

Se apleca spre dânsa-ncet;

Era în trista lui privire

Atâta jale şi iubire,

Era atât de mult regret!

Dar nu e îngerul de pază

Ce către cer durează punţi,

Căci nu luceşte nici o rază

În jurul mândrei sale frunţi,

Nici duh din iad ce-ar îngrozi;

O, nu! Faptura lui străină

Parea şi beznă, şi lumină,

Şi noapte-n miez, şi miez de zi! …

Partea a II-a

I

“O, tată drag, cu vorbe grele

De ce o cerţi pe fiica ta?

Eu plâng: Vezi lacrimile mele?

De-atâtea ori am plâns aşa.

Zadarnic mirii vin în cete,

Din depărtate cetăţui…

În Gruzia-s destule fete;

Eu nu voi fi a nimănui!…

O, nu mă dojeni iar, tată:

Tu vezi de mult cum mă topesc

Din zi în zi, mă ofilesc!

Mă sting încet, ca jertfă-s dată,

Şi-o grea otravă sorb avan;

Mă chinuieşte-un duh viclean

Cu-n vis ce-n ispitiri mă ţine;

Eu pier, îndură-te de mine!

O, du la sfânta mănăstire

Pe fiica-ţi cea cu gând nebun;

Hristos să-mi fie ocrotire,

Şi lui amaru-ntreg să-l spun.

Mi-e moartă-n lume bucuria…

Ca-n umbra sfintei păci să fiu,

Primească-mă de-acum chilia

Ca un mormânt de timpuriu…”

II

La o sihastră mănăstire,

O duc parinţii ei bătrâni,

Şi rantia de pocăire

Cuprinde tinerii ei sâni.

Dar şi sub grelele veşminte,

Ca şi sub scumpul strai deschis,

Tulburător, ca mai n-ainte,

O urmărea păgânul vis;

Lângă altar, când liturghia

Se-naltă în solemnul ceas,

Îi destrama cucernicia

Şoptirea unui tainic glas

Prin fumul de tamîie,iată,

Din când în când, un chip ştiut

Aluneca spre ea tăcut;

Şi pe sub bolta-ntunecată

Sclipea ca steaua-n slăvi afunde,

Şi-o îmbia mereu … dar unde?…

III

Şede-ntre măguri mănăstirea

Ca-n adâncimea unei gropi.

Îi privegheă nezăticnirea

Şiraguri de cinari şi plopi,

Iar printre ei, de-abia zărită,

Când noaptea pulberea-şi cernea,

La geamul schivnicei, mocnită,

Lumina candelei clipea.

Migdalii trişti, în cimitir,

Umbreau troiţele de strajă

De pe mormintele în şir,

Şi păsările ca-ntr-o vrajă

Îşi împleteau sonora mreajă.

Izvoarele şopteau cu-alint,

Jucându-şi solzii de argint;

Pe lângă lespezi povârnite

Se înfrăţeau în văgăuni,

Săltându-şi undele zorite

Printr-ale florilor cununi.

IV

La nord, vedeai doar munţi ca norii.

În strălucirea aurorii,

Când fumul peste văi lăţit

Se pierde-n pulberea luminii,

Şi, înturnaţi spre răsărit,

La ruga cheamă meuinii

Când clopotul, cu glas răsfrânt,

Prin limpezimea dimineţii,

Trezeşte lin locaşul sfânt

Când de pe munţi, cu-al ei ulcior,

Gruzina, ca un vis al vieţii,

Scoboară zveltă la izvor,

Atunci, pe crestete zburlite

Purtându-şi neaua de cleştar,

Înalte piscuri zimţuite

Se zugrăvesc pe cerul clar,

Şi-n asfinţitul străveziu

Se înveşmântă-n purpuriu;

Deasupra lor măreţ inrumpe

Şi sparge norii de atlaz,

Cu alb turban şi straie scumpe,

Kazbekul, domn peste Caucaz.

V

Dar inima Tamarei plină-i

De gânduri grele, şi străină-i

De-al bucuriilor senin.

Ea vede lumea ca-mbrăcată

În umbră mohorâtă, toată;

Nimic în lume nu-i senin,

Ci toate-i sunt prilej de chin –

Şi raza zorilor sublime,

Şi-a nopţilor întunecime.

De cum, în nopţi, răcoarea, ceaţa,

Cuprind pământu ca-n poveşti,

Ea cade în genunchi în faţa

Icoanelor dumnezeieşti.

Suspinu-i tot mai greu se face,

Tot mai aprins, mai plin de dor,

Şi sfâşiind a nopţii pace,

Îl tulbura pe călător.

El cugete: “Vreun duh din munte

Cu-amar se zbate-n lanţuri crunte! ”

Şi cu auzul încordat

Zoreşte calul înspumat…

VI

Cu zbuciumul şi jalea ei

În trista linişte sihastră,

Privind departe cu ochi grei,

Tamara şade la fereastră;

Oftând, aşteaptă ceas cu ceas…

“El va veni!” şopteste-un glas.

Doar nu degeaba, el în visuri

Îi apărea mângâietor,

Cu ochii trişti şi plini de-abisuri

Privind-o blând, oftând uşor.

Tot dorul care-n piept s-aţine,

Să-l talmăcească nare cui;

La sfinţi încearcă să se-nchine,

Dar inima se roagă lui;

Iar când adoarme, istovită,

De zbuciumul din piept şi gând,

Se-năbuşa, şi, îngrozită,

Din somn tresare tremurând;

Ard ochii ei peste măsură,

Tot trupu-i vad de framântări,

Şi gura-i cere-o alta gură,

Şi braţele – îmbrăţişări …

……

……

VII

Dormeau în noapte munţii grei,

Şi Gruzia, şi-ntreaga fire,

Când Demonul, ca de-obicei,

S-a pogorât la mănăstire.

Dar multă vreme cel trufaş

N-a cutezat să se atingă

De pacea sfântului locaş.

Şi-ades, aprinsul gând vrăjmaş

Ar fi dorit, plecând, să-l stingă.

Neliniştit şi ros de gânduri,

Sub zidul cu chilii în rânduri,

El dă ocol; stârnit de pas,

Frunzişul, fără vânt, dă glas.

Dar el privi, în noapte stând,

Fereastra ei în zid tăiată;

De-o candelă e luminată,

Un oaspe parcă aşteptând!

Şi, iată, prin tăcerea lină,

Cingarul, zumzetând, suspină;

Din cântec sunete se scurg,

Asemeni unor lacrimi curg;

Curg molcom, unul după altul,

Şi cântecul cernea mister,

De parcă nascocit în cer

Fu pentru-acest pământ stingher!

Vre-un înger, au, lăsând înaltul,

Ca vechi prieten a-nceput

Să-i cânte-aici despre trecut,

Voind să-i potolească dorul? …

Tristeţea dragostei, fiorul,

Azi, Demonul, întâia oară,

Îl simte-n suflet cum coboară’

Să fugă-ar vrea de spaima multă…

Dar aripile nu-l ascultă!

I-s toate gândurile seci.

Minune-apoi! Cum şovăieşte,

Din ochii-ntunecaţi şi reci,

Întâia lacrima porneşte…

Sub zidul cel de vremi înfrânt

Şi azi e-o lespede străpunsă,

De-o lacrimă, de foc pătrunsă,

Ce nu-i de om de pe pământ! …

VIII

El intră, dornic să iubească,

Spre bine-i sufletul deschis,

Gândind: de-acum o să traiască

O viaţă nouă, să renască.

Se-nfăptuieşte al sau vis.

A aşteptării clocotire,

Şi spaima cea de neştiut,

Aşa, ca-n prima întâlnire

Cu sufletu-i s-au cunoscut.

Era o trista prevestire!

El intră, cată – iată, vai,

Un heruvim, un sol din rai,

Păzind frumoasa păcătoasă,

Cu fruntea strălucind stătea,

Şi, c-o zâmbire luminoasă,

El de vrăjmas o apăra

Şi-n aripa-i o-nvăluia;

Cereasca-i rază, orbitoare

Fu pentru ochiul necurat,

Şi-n loc de-o dulce-ntâmpinare,

O grea mustrare-a răsunat:

IX

”Duh desfrânat, duh fără pace,

Ca-n miez de noapte să cobori,

Au cine te-a chemat încoace?

Pe-aici tu n-ai închinători,

N-a respirat ce-i rău în fire

Nicicând în ăst lăcaş pios;

Spre ce mi-i sfânt, spre-a mea iubire,

Opreste-ţi pasul ticălos.

Ai fost chemat?”

Răspunde-ndată,

Rânjind a zâmbet duhul rău;

Privirea lui întunecată

Strafulgera de gelozie;

Veninul urii din vecie

Din nou ţâşni în pieptul său:

-“Ea este-a mea! rosti el groaznic.

În lături! Las-o! Este-a mea!

Târziu i te-ai ivit ca paznic,

N-ai dreptul a ne judeca.

Pe mandra inima-i fierbinte,

Mi-am pus pecetea şi-o ntăresc;

De-acum, aici n-ai rosturi sfinte,

Eu sunt stăpânul, eu iubesc!”

Şi heruvimul, plin de jale,

La biata jertfă a cătat,

Şi lin, cu aripile sale

În slăvi cereşti s-a înălţat.

…….

X

Tamara

O! Cine eşti? Primejdioasă

E vorba ta, şi mă-ngrozeşti!

Din rai sau iad aici soseşti?

Ce vrei cu mine?…

Demonul

Eşti frumoasă!

Tamara

Dar spune, spune, cine eşti?…

Demonul

Sunt cel pe care-n miez de noapte

L-ai ascultat necontenit,

Al cărui gând l-ai auzit

Umplandu-ţi sufletul de şoapte,

A cărui jale o ghiceai,

A cărui faţă o visai.

Sânt cel al cărui ochi striveşte

Orice nădejde şi avânt,

Pe care nimeni nu-l iubeşte;

Sunt biciul greu care loveşte

Pe robii mei de pe pământ;

Al libertăţii împărat

Şi-al conştiinţei; nempăcat

Duşman al cerului cel sfint

Al firii rău fară cruţare

Şi, iată, acum ţi-s la picioare!

A mea iubire fără nume,

Umil, eu ti-am adus, şi stins,

Întîiu-mi chin, de-aici, din lume,

Şi-ntîia lacrimă ce-am plâns,

Ascultă–mă, măcar din milă!

Doar un cuvant, atâta-ţi cer!

Cu el poţi să mă-ntorni, copilă,

Din nou la bine şi la cer.

Cu vălu-i sfânt, a ta iubire

Să mă-nveşminte,iar să fiu,

Acolo, înger nou şi viu,

Pătruns de-o nouă strălucire.

O, numai să m-asculţi cerşesc,

Sânt robul tau şi te iubesc!

De când ţi-am întâlnit privirea

Am inceput ca să urăsc

Puterea mea şi nemurirea.

Eu bucuriile lumesti

Le pizmuiesc, deşi-s deşarte;

Mă doare ca nu-s viu cum eşti,

Mi-e groază să te ştiu departe.

Racita inimă pustie

Mi-o rencălzi o rază vie,

Şi,ca un şarpe-nveninat,

Tristeţia-n rană-mi s-a mişcat.

Ce-I veşnicia-mi fără tine?

Şi nefirşita –mi forţă, ce-i?

Cuvinte goale şi străine,

Un templu vast,dar fără zei!

Tamara

Viclene duh, o taci şi du-te!

Nu cred în duşman, nu-l ascult..

O, Doamne! Buzele mi-s mute

La rugaciunea de demult..

Simt o otravă ce omoară,

Cum mintea –mi slabă o-nfioară!

Au,spune, să mă pierzi voieşti?

Cuvintul ţi-i venin şi pară…

De ce răspunde-mi mă iubeşti?

Demonul

De ce? Nu ştiu! …Dar am simţit

Că-s plin de-o viaţă nouă, bună,

De pe-al meu cap nelegiuit

Smulgând a spinilor cunună,

Trecutul l-am zvârlit în vânt,

Nadejdea-n pieptul meu tresaltă:

În ochii tai văd laolaltă

Şi iadul crud şi raiul sfânt.

Şi te iubesc cum nicioadată

N-a mai iubit vreun muritor;

Cu vis ce din vecii s-arată,

Cu vis ce-l ştiu nepieritor.

De când exisă universul

Menită-ai fost să mi te-arăţi,

Etern călăuzindu-mi mersul

Prin negrele eternităţi.

De mult, îmi uşura povara

Un nume murmurat de vis;

Şi numai tu–mi lipseai, Tamara,

Pe când eram în paradis.

O,de-ai pricepe-a mea durere;

Ca-n veci să n-am vreo mângîiere.

Să rătăcesc din hău în hău,

Răzbit de deznădejdi haine,

Să n-aştept laudă la rău

Şi nici răsplată pt bine;

Tristetea mea să n-aibă soare,

Să tac, stand singur şi semeţ,

În lupta fără de-mpăcare

Şi fără de nimic măreţ!

Să n-am dorinţe, ci doar regrete,

Nimic să nu mă mai desfete,

Şi tot ce-i sfânt să pângăresc,

Să simt, să văd, să cuget toate!

Şi-n ură pieptul meu se zbate

Şi totu-n jur dispreţuiesc.

Se împlini blestemul gurii

Dumnezeieşti, şi, pentru veci,

Îmbrăţişarile naturii

Rămas-au pentru mine reci.

Priveam nemarginirea-n faţă:

Toti sorii din albastra ceaţă

Îi cunoşteam ca soarta mea..

Curgeau în nimb de aur, iaraşi;

Dar, vezi pe fostul lor tovaraş

Nici unul nu-l recunoştea

Atunci, pe cei proscrisi ca mine,

Înspăimântat am prins să-i strig;

Dar ochii răi, cuprinşi de frig,

Şi feţele de ură pline

Îmi deveniseră străine.

Vai, pe nici unul n-am putut

Să-l recunosc sub chipu–i slut!

Şi-atunci, zvâcnind din aripi iară

Gonii cu spaimă în pustiu-

Dar unde? Incotro? Nu ştiu…

Prietenii de- odinioară

M-au renegat; fu surd şi mut

Tot universul plin de stele,

Precum Edenul dispărut,

Precum, purtat de valuri rele,

Un vas sfărimat de uragan,

Ce fără cârmă şi vintrele

Pluteste-n voia pe ocean;

Ca-n zori pe cer fără furtună,

Un nour negru ce detună,

Stingher şi nendrăznind sub zări

Să se oprească nicăieri,

Goneşte-n larg ce nu se curmă,

Lipsit de ţintă şi de urmă,

De unde şi-ncotro, mereu,

O ştie numai Dumnezeu!

Scurt timp pe oameni şi-a lor turmă

Am cirmuit-o cu folos,

Scurt timp i-am învăţat păcatul,

Mânjeam sublimul şi curatul,

Huleam tot ce era frumos;

Scurt timp… uşor orce credinţă

Înnăbuşii în ei pe veci…

Dar meritau a mea silinţă

Făţarnicii, nerozii seci?

Şi m-am ascuns prin munţi uşor,

Şi rătăceam ca meteor;

Prin întuneric, singuratic,

Gonea câte-un drumeţ noptatic,

Momit de-o flacără ce–ardea.

Cu calu-n gol se prabuşea

Răcnind zadarnic, iar pe creste

Doar sângele-i curgea tăcut..

Dar desfătările aceste

Nu multa vreme mi-au plăcut!

Cu uraganele cumplite

Mă-ncăieram adeseori,

În roi de fulgere stârnite

Goneam cu zgomot printre nori;

Prin vijelii,de zbucium dornic,

Aripa-n voia mă purta,

Sa scap de chinul meu statornic,

Să uit ce n-o să pot uita!

O, ce-i strădania umană,

Cu toata truda ei sărmană,

Şi plânsul lumii, milenar,

Pe care domnitoare huma-i,

În faţa unei clipe numai

Din chinul meu fără hotar?

Ce-s oamenii? Ce-i truda lor?

Au fost, vor fi, se nasc şi mor…

Nădăjduiesc; de-o fi să-i certe

Judecatorul cel slăvit,

Chiar după ce i-a osândit,

Se poate indura să-i ierte!

Fără liman, tristeţea mea,

Ca mine, n-are rost, nici capăt;

Ce neputinţă-i pentru ea

Hodina lutului s-o capăt!

Ea, când ca şerpii vrea s-alinte,

Când, ca să-şi bată joc, mă minte,

Când sfarmă-al gândului avânt,

Când frige, arde, ca o flacă;

E-a fericirii mele raclă,

Şi-a moartelor nădejdi mormânt!..

Tamara

La ce să ştiu a ta-ntristare?

De ce te tânguieşti aşa?

Tu ai greşit…

Demonul

În faţă-ţi, oare?

Tamara

Să nu ne-audă cineva!

Demonul

Sântem doar noi.

Tamara

Dar Domnul, sfântul?

Demonul

Spre noi n-o să privească el,

Căci uită, pentru cer, pământul!

Tamara

Dar osândirea, iadul cel

Ce-n chinuri veşnice te ţine?

Demonul

Ei, şi? Vei fi şi-n iad cu mine!

Tamara

Prieten, prins de greu tumult,

Oricine-ai fi, cu jale multă,

Şi liniştea pe veci pierdută,

Eu suferinţa ţi-o ascult.

Vicleană de-i a ta vorbire,

De-s ţintă la minciună eu…

O, cruţă-mă! Căci nu-i mărire

Să pierzi un suflet ca al meu!

N-aş vrea credinţa-mi să se rumpă…

Sânt oare cerului mai scumpă

Ca altele ce sânt de dor

Şi nevinovăţie pline,

Şi-s mai frumoase decât mine,

Şi nici un braţ de muritor

Nu s-a atins de patul lor?…

Nu! Jură-mi că cinstit ţi-e gindul…

Mă vezi cum sufăr cercetându-l?

Cunoşti ce-i al femeii vis!

Naşti spaimă-n pieptul-mi ce se zbate…

Dar tu-înţelegi, le ştii pe toate,

Şi nu ma vei zvârli-n abis!

Deci jură-mi …că de azi nainte

Să nu mai semeni rău, dureri!

Au trainicele jurăminte

Nu se mai află nicăieri?…

Demonul

Mă jur pe-ntâia zi a firii,

Mă jur pe ultimu-i azur,

Pe blestemul nelegiurii,

Pe veşnic adevăr mă jur.

Mă jur pe chinul prabuşirii,

Pe sacrul biruinţei dor;

Mă jur pe clipa întâlnirii,

Pe–amenințarea despărţirii,

Pe visul meu nepiritor

Mă jur pe duhuri, pe înfrângeri,

Pe goana lor din loc în loc,

Mă jur pe veghetorii îngeri,

Vrajmaşi cu paloşe de foc;

Mă jur pe iad, pe cer, pe fire,

Pe tine jur, ca să-mi rămâi,

Mă jur pe ultima-ţi privire,

Mă jur pe lacrima-mi dintâi,

Pe răsuflarea-ţi ce-n tăcere

Revarsa-al buzelor prinos,

Pe părul lung şi mătăsos,

Pe fericire şi durere,

Pe dragostea ce-ţi port duios;

Mă jur să fug de răzbunare,

Mă jur să nu mai fiu trufaş;

De azi din lume va dispare

Cel ce-i al răului făptaş;

Vreau să mă rog, vreau să iubesc,

În bine iar să cred voiesc.

Cu lacrimi de căinţă-alerg,

Vrând de pe fruntea mea să şterg

Stigmatul flăcării divine –

Să fie vrednică de tine,

Şi tot ce-i viu, nestingherit

Va înflori, de rău lipsit!

O,cerde-ma: sunt primul care

Te-a preţuit şi te-a-nţeles;

Şi-am pus puterea-mi la picioare

Şi drept icoana te-am ales

Dă-mi dragostea ce se –nfiripă,

Dau nemurirea mea pe-o clipă;

Tamara, crede-mi sfântul ţel:

Că-n dragoste, precum şi-n ură,

Eu sunt statornic, eu nu-nşel!

Eu, fiul hăurilor reci,

Spre stele te-oi purta de mână;

Vei fi pe univers stăpână,

Şi draga mea vei fi pe veci;

Privi-vei lumea de departe,

Neîncercând compătimiri,

Pământul – fără fericire

Şi frmuseţe, fără moarte

Pe care-i crima şi tortura,

Pe care nici un suflet nu-i

Să-şi ducă, fără teamă, ura,

Ori subreda iubire-a lui.

Dar poate tu nu ştii ce–nseamnă

Iubirea unui muritor?

E-al tânărului sânge zbor,

O zi-nsorită-n rece toamnă.

Cine înfruntă desparţirea,

Ispita unui chip frumos,

Ori plictiseala, istovirea,

Şi visul van şi mincinos?

Nu! Află: nu ţi-e dat de soartă,

Prietenă, ca paşnic stând,

Tu să te ofileşti curând

Ca jertfă-a pizmelor de rând;

În lumea-ţi strâmtă şi deşartă,

Între nepăsători, mişei,

Speranţe sterpe, teamă vie,

Tu, între ziduri reci şi moarte,

Cercând al patimilor greu

Ai să te stingi, în rugi mereu,

Deopotrivă de departe

De oameni şi de Dumnezeu

O, nu! Tu, splendidă fiinţă,

O altfel de osândă ai;

Te-aşteaptă-o alta suferinţă,

Şi altfel de-ncântări şi trai;

Tu lasă vechile dorinţi,

Şi lumea, sorţii ei meschine;

În schimb am să-ţi deschid depline

Şi neştiute cunoştinţi;

Iar duhurile mele, toate,

Smertite te-or slăvi atunci,

Şi slujitoare fermecate

Vor aştepta să dai porunci;

Luceafărului eu cununa

Smulgând-o ţi-o voi da în dar,

Şi roua ce-oglindeşte luna

Pe-a ta cunună-am să presar;

Ţi-oi făuri o cingătoare,

Din asfinţit fâşii rupând,

Şi tot văzduhul străbătând

Le-oi adăpa cu-arome rare;

Cu melodii a ta ureche

Necontenit o voi vrăji;

Din nestemate-ţi voi zidi

Palate fără de pereche;

Oi cufunda în mări, ca vântul,

Voi săgeta spre stele-n zbor,

Ţi-oi dărui întreg pământul-

Iubeşte-mă! …

XI

Şi-atunci, uşor,

Atinse gura-i arzătoare

De gura ei care zvâcnea;

Cu vorbe ademinitoare

La rugăminţi îi răspundea.

Frigând-o apriga privire

Ţintea în ochii rupţi din cer!

Deasupra chipului stingher

Sta-n beznă, plin de strălucire,

Necrutator ca un jungher.

Vai, duhul rău e-n izbindire!

Sărutul buzelor lui arse,

Prin buzele spre el intoarse,

Otrava mortii a răspândit.

Şi-un strigăt slab şi chinuit

Tăcerea noptii reci o sparse…

Era-n el totul: suferinţă,

Dojană, dragoste, căinţă,

O-ntreaga lume de tristeţi,

Şi rugamintea ce se curmă,

Şi bun rămasul cel din urmă

A tinerei, sfârşitei vieţi

XII

Atunci, străjerul colindând

În jurul zidurilor grele,

La miezul nopţii, lânga ele,

Din toaca lui de tuci sunând,

Sub geamul fetei s-a oprit

Cu pieptul năpădit de teamă,

Iar mina cu ciocan de –aramă

Bătaia-n tuci şi-a contenit,

Şi în tăcerea uriaşă,

Auzul lui parc-a surprins

O sărutare pătimaşă,

Un strigăt slab şi-un geamăt stins.

O presimţire necurată

Batrinul piept i-a străbătut…

Dar înc-o clipă-a mai trecut

Şi iar nimic; din zarea toată

Doar vântul freamăt aducea

De printre crestele cărunte,

Şi-n pacea nopţii s-auzea

Şoptitul unui râu de munte.

Canonul sfânt, în gândul său,

Porni cu spaimă să-l rostească,

Ca de pe-aici să izgonească

Lucrarea spiritului rău;

Cu degete tremurătoare

Işi face cruce, şi, greoi,

Pe cunoscuta lui cărare,

Sub vechiul zid, porneşte-apoi.

…….

XIII

Părea o zână adormită,

Aşa cum sta-n sicriu sub giulgi,

Mai albă decât albii fulgi

E fruntea ei încremenită.

Inchise pleopele erau…

Privind-o, va fi spus oricare,

Că ochii ei adânc dormeau,

Şi că în taină adăstau

Sau zorii sau o sărutare.

Vai, soarele pe ea zadarnic

Aluneca strălucitor,

Şi rudele, plângând amarnic,

În van sarută noaptea lor…

Pecetea, moarte, când ţi-o pui,

Putere s-o sfărime nu-i!

XIV

În nici o zi de sărbătoare

Strai mai frumos şi mai bogat

Tamara-n viaţă n-a purtat.

Şi flori de munţi, nespus de rare,

Cern, după datina străveche,

Mireasma lor fără pereche;

În moarte mâini cum strânse sânt

Iau bun rămas de la pamânt!

Pe chipul ei, încremenit,

Nimic nu-i amintea sfârşitul

Sub foc de patimi şi de chin;

Asupra adormitei feţe

Plutea nespusa frumuseţe

A marmorei, acel senin

Ce-i mai presus de simţ şi minte,

Ca moartea tainic şi cuminte.

Străfulgerând pe buze–abia

Surâsul ei încremenise.

Dar unui ochi ce-atent privise

De multe lucruri triste, ea,

Cu-a ei tăcere povestea;

Era în ea dispreţul rece

Al sufletului, ce, curând

Ca florile, încet căzând,

Se ofilesc când vara trece,

Al gândului din urmă semn,

Al vieţii duse, van îndemn,

Şi- adio lumii ce-o-nconjoară.

Era cu mult mai moartă, deci,

Şi-n inimi, ochii stinşi pe veci

Nasc deznădejde grea, amară,

Cum în solemnul ceas sihastru

Al asfinţirii – pe când, clar,

Topindu-se-n ocean albastru,

S-a şi ascuns al zilei car,

Zapada –naltului Caucaz

Doar pentru-o clipa mai pastrează

Reflexu-i rumen pe obraz,

Şi-n depărtări, sub cerul treaz,

Prin amurgire luminează.

Dar raza asta, care, blând,

Apare vie, se răsfaţă

În largi singurătăţi şi-n ceaţă,

Nu se resfrânge lunecând,

N-o luminează, izvorind

Din înălţimile-i de geaţă!…

XV

S-au pregătit de jalnic drum

Prieteni, şi vecini, şi rude.

Toate privirile sunt ude...

Smulgindu-şi plete sure,-acum,

Bătându-şi pieptul, mut, Gudal

A-ncălecat cu greu pe cal.

Domol porni înmormântarea,

Şi-ncet în depărtări s-a şters;

Trei zile-s şi trei nopti de mers,

Până s-o face îngroparea…

Lângă-un străbun de veacuri frânt,

Al cărui nume-l ştie ţara,

În piatră i-au săpat mormânt

Prinţesei tinere, Tamara.

Străbunul lui Gudal, cândva,

Tâlhar în locurile-aceste,

Cu ascunzişul printre creste,

Dar ros de boală, suferinţă,

Biserică a juruit

Să facă-n semn de pocainţă,

Pe culmea-naltă de granit,

Pe unde vulturii s-adună,

Şi doar furtunile detună;

Sus pe Kazbek din lespezi groase

Dură lăcaş de rugă, deci…

În el truditele lui oase

Aflară liniştea de veci;

Pe stânca ce lupta cu vântul

Creşteau din cimitir stingheri;

Dar, oare, e mai cald mormântul

Cand mai aproape e de cer?…

Ori somnul veşnic fi-va pază

De larma frământatei vieţi?…

Zadarnic morţii nu visează

Nici bucurii, şi nici tristeţi.

XVI

Prin vinetele spaţii clare

Zbura un înger luminos,

De pe pământul sters în zare,

Purtând un suflet păcătos;

El, îndoielile, oftatul

Le risipea, vorbindu-i blând.

Cu lacrimi îi spăla păcatul,

Şi chinul i-l gonea din gând

Dar tocmai începu, ca visul,

Să se audă paradisul,

Când, cu făptura-i răsculată,

Tăindui calea prin văzduh,

Din bezna iadului, deodată,

Ţişni îngrozitorul duh.

Puternic sta ca o furtună,

Precum un fulger strălucea,

Şi-n cutezanţa lui nebună

Răcni cumplit: - Ea este-a mea!

Înnăbuşindu-şi spaima-n care-i

C-o rugă către Domnul drept,

Lipit de ocrititorul piept

Sta bietul suflet al Tamarei.

Se hotăra cu dânsul ce-i.

El sta din nou în faţa ei,

Dar, Doamne! Cine să-l cunoască?

Ce crunt mai ştie să privească!

Ce plin de iad e! Ce-nnegrit

De uriaşa vrăjmaşie!

Răceală de mormânt adie

De pe obrazu-i împietrit.

- Piei duh al îndoielii crunte!

Cerescul spirit i-a răspuns.

De-ajuns ai triumfat, de-ajuns;

Dar judecata, să te-nfrunte,

În clipa asta a venit,

Şi Domnul drept a osândit!

Azi, de-ndoieli ea nu se teme,

Cu-al lutului vremelnic strai

Scăpă de rău şi de blesteme!

Să ştii că sufletu-i în rai

E aşteptat de multă vreme!

Ea-i dintre cei a căror viaţă

E-o clipă doar de chin şi vai,

În bucurii nu se răsfaţă-

Pe care Dumnezeu anume

L-a plămădit pe voia lui-

De-aceea nu sânt pentru lume,

Nici lumea pentru dânşii nu-i!

Cu lacrimi şi dezamăgire

Spăşi Tamara tristul vis…

Iar prin durere şi iubire,

Spre rai ea drumul şi-a deschis!

Şi îngerul privi cu-asprime

La spiritul viclean şi mut,

Apoi, voios pe- aripi sublime,

Către cerească înălţime,

Cu sufletul a dispărut.

Şi Demonul, înfrânt, sălbatic

Îşi blestema nebunul vis,

Din nou, trufaş şi singuratic,

Pribeag rămase prin abis.

Din nou înfrânt porni-n neştire,

Încrâncenat scrişnind din dinţi,

Lipsit de ţel şi de iubire

Şi părăsit de nazuinţi!…

Deasupra văii Koisaur,

Pe-un povârniş abrupt de munte,

Nişte ruini, de vremi cărunte,

Şi-aruncă umbrele-mprejur.

Şi–acum copiii, pe-nserate,

Lângă–un bătrân povestitor,

Cu spaimă-asculta basmul lor…

Şi, martor vremii minunate,

Precum un spectru fără grai,

Cu negrele-i ruini la soare

Castelul sta privind spre plai

Din înălţimi spăimântătoare.

În vale astăzi e-un aul;

Pământul, roditor, sătul,

Se-mbracă-n verde şi-nfloreşte;

În grea tăcere de cavou

Se pierde-al vocilor ecou,

Şi pacea totul stăpâneşte.

Pe drumuri caravane vin

Sunându-şi clopoţeii lin…

Un râu ce dintre stei tişneşte

Aleargă-n spume scânteind,

Şi-n veşnic tânăra-i sclipire,

De viaţă nouă fremătând,

Natura, veselă vuind,

Ca un copil voios din fire,

Se joacă singură, râzând.

Dar de-al ospeţelor tumult

Castelul nu se mai rasfaţă;

Stă trist şi părăsit în ceaţă,

Ca un batrân rămas în viaţă,

Când toţi ai lui sânt morţi de mult.

Aşteaptă doar ivirea lunii

Locuitorii nevăzuţi:

Ies veseli, gureşi ca lăstunii,

Deasupra steilor căzuţi.

Păianjenul, urzind tăcere,

Îşi ţese plasa prin unghere;

Şopârle verzi, în umbra sură,

Se joacă pe acoperiş;

Şi dintr-o neagră surpătură,

Un şarpe lunecă furiş

Spre lespedea intrării, ruptă;

Aici se-nnoadă, neştiut,

Aici de-a lungul se deznoadă,

Şi străluceşte ca o spadă

Lăsată pe-un vechi câmp de luptă

De un viteaz care-a căzut!…

Sălbatic totu-i, şi se curmă,

Din câte-au fost nu-i nici o urmă;

A şters al veacurilor val

Tot ce a fost odinioară:

Şi amintirea lui Gudal,

Şi-a ficei sale dragi, Tamara!

Dar sus pe muntele abrupt,

Vezi o biserică pustie;

Acolo doarme, neântrerupt,

Cenuşa lor, pe veşnicie.

La poartă stau de strajă drept,

Nalţi, steii de granit, alături,

Cu mantii lucii de omături

Şi-n loc de platoşi, pe piept,

Strălucitor jucindu-şi faţa,

Sclipeşte de când lumea gheaţa.

Iar norii leneşi trec grămadă,

Se-opresc pe culmi, pe-albastrul cer,

De parcă-n drumu-i o cascadă

A-ncremenit de aprig ger.

Furtuna peste cruci s-alungă

Izbind în zid din răsputeri,

Când murmura –o cântare lungă,

Şi când dă glas după străjeri;

Şi, auzind din depărtare

De locul minunat şi sfânt,

Vin norii rumeni de-nserare

Să se închine la mormânt;

Dar nimeni azi nu-i mai veghează

Şi nimeni nu îngenunchează.

Kazbekul, prada lui sărmană

O fereca sub lespezi reci,

Iar lumea fără de prihană,

Nestinsa patimă umană

S-o tulbure nu poate-n veci.